

26 Δεκεμβρίου 2019

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ» 17.12.2019

Σπύρος Αρταβάνης-Τσάκωνας: Η γραφειοκρατία πνίγει την έρευνα

ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Εικογράφηση: ΤΙΤΙΝΑ ΧΑΛΜΑΤΖΗ

ΕΤΙΚΕΤΤΕΣ: ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ Κ

Ηρθε στην Αθήνα από τη Βοστώνη για το ενδέκατο «The Notch Meeting», ένα διεθνές επιστημονικό συνέδριο που διοργανώνεται από το μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, το Fondation Santé, του οποίου είναι συνιδρυτής και πρόεδρος. Το ίδρυμα κάθε χρόνο αξιολογεί επιστήμονες, για να τους προσφέρει χρηματική βοήθεια ώστε να αναπτύξουν το ερευνητικό τους έργο στον τομέα της βιοϊατρικής. Απαρέγκλιτος όρος; Η

Με την περιήγησή σας στο kathimerini.gr αποδέχεστε την χρήση cookies.

Εντάξει!

Περισσότερες πληροφορίες εδώ. [_\(https://www.kathimerini.gr/termsofuse\)_](https://www.kathimerini.gr/termsofuse)

δύναμη που έχει η χώρα μας: δεν μπορούμε να την ξεχάσουμε. Δεν έχω γνωρίσει ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων που να νιώθουν τόση νοσταλγία για τις πατρίδες τους, όσο οι Έλληνες...».

– Τι είναι το «The Notch Meeting»;

– Επιστημονική συνάντηση –φέτος συμμετείχαν 160 επιστήμονες από 18 χώρες– στην οποία συζητούνται όσα αφορούν το Notch, έναν από τους λίγους βασικούς μηχανισμούς που επιτρέπει στα κύτταρα να συντονίζουν τη δράση τους ώστε οι διάφοροι ιστοί να λειτουργούν ως οργανωμένα σύνολα. Η ερευνητική μου ομάδα τον ανακάλυψε στις αρχές του '80. Η ομαλή ανάπτυξη και λειτουργία όλων των ανώτερων οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου, εξαρτάται από το Notch. Η έρευνα στη βιολογία και παθοβιολογία του έχει αναπτυχθεί πολύ τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς έχει βρεθεί ότι συμμετέχει σε πλειάδα βιολογικών διεργασιών και κατά συνέπεια η μη ομαλή λειτουργία του ενοχοποιείται στην εμφάνιση παθολογιών – από νευροεκφυλιστικές ασθένειες μέχρι τον καρκίνο. Δεν είναι τυχαίο ότι περισσότερα από εκατό μεγάλα εργαστήρια διεθνώς δουλεύουν πάνω σε αυτόν τον μηχανισμό.

– Μπορεί η «αποκρυπτογράφησή» του να οδηγήσει σε θεραπείες ανίατων ασθενειών;

– Ασφαλώς. Κατανοώντας πώς κάτι μπορεί να πάει στραβά σε έναν από τους βασικούς βιολογικούς μηχανισμούς και να προκαλέσει μια ανωμαλία, ανοίγουμε τον δρόμο και για το θεραπεύειν. Βέβαια, από την ανακάλυψη μιας βασικής αρχής μέχρι την παρασκευή ενός φαρμάκου βασισμένου σε αυτήν, συχνά μεσολαβούν αρκετά χρόνια.

– Τι σας οδήγησε στην απόφαση να δημιουργήσετε το Ίδρυμα Σαντέ;

– Στην Ελλάδα υπάρχουν άνθρωποι με μόρφωση και όρεξη που προσπαθούν να επιβιώσουν. Οι χορηγίες μας είναι της τάξεως των 25.000 ευρώ και έχουμε δώσει σχεδόν εκατόν τριάντα. Για ένα εργαστήριο δεν είναι πολλά χρήματα, όμως, σε περιπτώσεις που η χρηματοδότηση από άλλες πηγές έχει σταματήσει, θα κρατήσουν αυτούς τους ανθρώπους στον αφρό, δεν θα τους αφήσουν να βουλιάξουν. Από πλευράς του κράτους, η γραφειοκρατία και η πολιτική ισορροπιών πνίγουν την έρευνα. Τα κριτήρια με τα οποία μοιράζεται η πίτα δεν είναι αμιγώς αξιοκρατικά. Για τις χορηγίες μας κριτήριο είναι η αριστεία. Η σύνθεση της επιτροπής μας το αποδεικνύει.

Συμμετέχουν τρεις κάτοχοι Νομπέλ: ο Σίντνεϊ Ολτμαν (Χημείας, 1989), ο Ντέιβιντ Μπάλτιμορ (Ιατρικής, 1997) και η Ελίζαμπεθ Μπλάκμπερν (Ιατρικής 2009). Μας βοηθούν χωρίς να κερδίζουν τίποτα, επειδή πιστεύουν τον σκοπό μας. Βέβαια, όλα αυτά δεν θα ήταν εφικτά χωρίς τον συνιδρυτή του ιδρύματος, δρ Στέλιο Παπαδόπουλο, πρόεδρο του Δ.Σ. της Biogen, που πρωτοπορεί στη δημιουργία νέων φαρμάκων για τη θεραπεία της σκλήρυνσης κατά πλάκας καθώς και νευρολογικών παθήσεων και σπάνιων γενετικών διαταραχών.

– Τι θα μπορούσε να κάνει η ελληνική πολιτεία;

– Να υποστηρίξει μικρά εργαστήρια που παράγουν έργο. Μόνο έτσι θα αλλάξουν η μορφή και η ποιότητα της βιοϊατρικής έρευνας στην Ελλάδα και θα μπούμε στον παγκόσμιο χάρτη. Τα αποτελέσματα θα φανούν αμέσως. Πόσα μπορεί να είναι αυτά τα εργαστήρια; Τριάντα; Με μια επένδυση 5-10 εκατ. ευρώ η χώρα μας θα γινόταν σοβαρός παίκτης σε αυτό το πεδίο. Όλες οι κυβερνήσεις από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα λένε πως η Παιδεία είναι προτεραιότητά τους. Στην πράξη όμως δεν γίνεται τίποτα. Κάθε χρόνο εισάγονται περισσότεροι φοιτητές στα πανεπιστήμιά μας, χωρίς να αυξάνεται ο αριθμός των διδασκόντων, χωρίς βοήθεια, με ελάχιστους πόρους. Ποιότητα της μόρφωσης σημαίνει ποιότητα της κοινωνίας. Κι αν μην τα περιμένουμε όλα από το κράτος. Υπάρχουν αρκετοί εύποροι συμπατριώτες μας που θα μπορούσαν να προσφέρουν χωρίς να στερηθούν το γιοι τους. Οποιος το κάνει θα γίνει ο νέος Συγγρός.

Με την περιήγησή σας στο kathimerini.gr αποδέχεστε την χρήση cookies.

Εντάξει!

Περισσότερες πληροφορίες εδώ. (<https://www.kathimerini.gr/terms-of-use>)

– Είναι ιδιαίτερος θετική εξέλιξη. Με την προϋπόθεση ότι στο ΕΣΕΤΕΚ θα δοθεί πραγματική δύναμη, η κυβέρνηση θα λαμβάνει, δηλαδή, υπ' όψιν της τις συμβουλές του, δεν θα έχει ρόλο διακοσμητικό. Γιατί αντίστοιχες προσπάθειες έχουν γίνει και κατά το παρελθόν, αλλά στην πορεία ξέφτισαν. Αλλά είμαι αισιόδοξος, γιατί τον Μανόλη Δερμιτζάκη τον γνωρίζω και τον εκτιμώ.

Ο πρώτος Έλληνας καθηγητής του Κολέζ ντε Φρανς

Γεννήθηκε στην Αθήνα, το σπίτι της οικογένειάς του ήταν στο Κολωνάκι. Χημικός ο πατέρας του, νοικοκυρά η μητέρα του, ο ίδιος από μικρός εκδήλωσε την αγάπη του για τις θετικές επιστήμες, «έχοντας περιέργεια για τον φυσικό κόσμο, για το πώς γίνονται τα πράγματα και γιατί». Αποφοιτώντας από τη Γερμανική Σχολή έφυγε για την Ελβετία, για σπουδές Θεωρητικής Χημείας στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης και στη συνέχεια για την Αγγλία. «Αποφάσισα να κάνω διδακτορικό στη Μοριακή Βιολογία, για... ρομαντικούς λόγους: είχα διαβάσει ένα βιβλίο για την ανακάλυψη της διπλής έλικας του DNA και η γοητεία που είχε ασκήσει πάνω μου ήταν τεράστια», μου εξηγεί ο Σπύρος Αρταβάνης-Τσάκωνας. «Βρέθηκα λοιπόν στο MRC του Κέμπριτζ, ένα εργαστήριο που έχει μαρκάρει όχι μόνο τη δική μου καριέρα και ζωή, αλλά και πολλών άλλων επιστημόνων, με πέντε νομπελίστες καθηγητές. Και ηλίθιος να ήμουν, δηλαδή, μόνο από τη συναναστροφή μαζί τους κάτι θα κέρδιζα. Οσμωση λέγεται αυτό στη Χημεία», προσθέτει γελώντας.

«Την περίοδο της κρίσης, ειδικά όταν υπουργός Οικονομικών ήταν ο Βαρουφάκης, το να είσαι Έλληνας θεωρούνταν συνώνυμο του απατεώνα. Το πιο πολύτιμο πράγμα που έχουμε είναι η τιμή μας και αυτοί κάποια στιγμή μάς τη στέρησαν. Δεν τους συγχωρείς εύκολα γι' αυτό...», λέει ο Σπύρος Αρταβάνης-Τσάκωνας.

Στην Αγγλία γεννήθηκε η κόρη του, Κατερίνα, που σήμερα διδάσκει στο Κέμπριτζ: είναι καθηγήτρια στο τμήμα Μικροβιολογίας και Παρασιτολογίας, όπως με πληροφορεί. «Ως περήφανος πατέρας δεν μπορώ να μην το αναφέρω κι αυτό». Οι μετακινήσεις, όμως, δεν σταμάτησαν. Μετά το Κέμπριτζ, ο συνομιλητής μου επέστρεψε στην Ελβετία, για μεταδιδακτορικό στη Μοριακή και Αναπτυξιακή Γενετική δίπλα στον Γουόλτερ Γκέρνινγκ στο Πανεπιστήμιο της Βασιλείας, κι από εκεί στις ΗΠΑ, στο Στάνφορντ, για να εργαστεί δίπλα στον πωωτοπόρο υοισιακό βιολόγο Ντέιβιντ Χόνκνεσ.

Με την περιήγησή σας στο kathimerini.gr αποδέχεστε την χρήση cookies.

Εντάξει!

Περισσότερες πληροφορίες εδώ. (<https://www.kathimerini.gr/terms-of-use>)

«Αμέσως κατάλαβα πώς λειτουργεί η Αμερική: αν είσαι νέος και αξίζεις σου δίνονται θηριώδεις δυνατότητες και μπορείς σύντομα να ανεξαρτητοποιηθείς, κάτι που δεν συνέβαινε τότε στην Ευρώπη». Η δική του πορεία το αποδεικνύει: «Εξασφάλισα μια θέση στο Γέιλ, όπου ανδρώθηκα ακαδημαϊκά, πριν πάρω μεταγραφή για το Χάρβαρντ. Εκεί βρίσκεται το εργαστήριό μου. Το Χάρβαρντ είναι το σπίτι μου...». Επιπλέον, το 1999 εξελέγη καθηγητής –ο πρώτος Έλληνας– του φημισμένου γαλλικού πανεπιστημιακού ιδρύματος Κολέζ ντε Φρανς και μάλιστα σε μια καινούργια έδρα, της Βιολογίας και Γενετικής της Ανάπτυξης. Η γαλλική εφημερίδα Le Monde του είχε τότε αφιερώσει μια ολόκληρη σελίδα με αποσπάσματα από το εναρκτήριο μάθημά του. Πώς αντιμετωπίζει σήμερα τους Έλληνες η αμερικανική κοινωνία; «Την περίοδο της κρίσης, ειδικά όταν υπουργός Οικονομικών ήταν ο Βαρουφάκης, το να είσαι Έλληνας θεωρούνταν συνώνυμο του απατεώνα. Το πιο πολύτιμο πράγμα που έχουμε είναι η τιμή μας και αυτοί κάποια στιγμή μας τη στέρησαν. Δεν τους συγχωρείς εύκολα γι' αυτό...».

Γυναίκα πρωθυπουργός

Μιλάει δυνατά, με ζωηρές χειρονομίες – η επτανησιακή καταγωγή του Σπύρου Αρταβάνη-Τσάκωνα προδίδεται από το ταμπεραμέντο του, όπως και από το ευφυές χιούμορ και τον αυτοσαρκασμό του. «Δεν θα σας το κρύψω. Οι γυναίκες διαφεντεύουν τη ζωή μου: η σύζυγός μου, η κόρη μου, οι δύο εγγονές μου, η αδελφή μου», λέει γελώντας και στρέφοντας το βλέμμα του προς την αδελφή του, Φούλα Τσάπελ, δραστήρια εκτελεστική διευθύντρια του Ιδρύματος Σαντέ που τον συνοδεύει στη συνάντησή μας. «Δεν είμαι ντετερμινιστής, αλλά γενικά οφείλω να παραδεχθώ ότι είστε πιο έξυπνες και πιο ικανές από εμάς. Ίσως γιατί η καταπίεση που υποστήκατε επί αιώνες από τους άνδρες σας έχει κάνει ανθεκτικές και ευέλικτες. Θα ήθελα πολύ να δω κάποια στιγμή μια γυναίκα πρωθυπουργό στην Ελλάδα. Μπορεί και να την εμπιστευόμουν περισσότερο...».

Η συνάντηση

Γευματίσαμε στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς. Δεν πεινούσαμε ιδιαίτερα. Μοιραστήκαμε μια μερίδα ντολμαδάκια κασιώτικα και ρολά μελιτζάνας με μυρωδικά. Ηπιαμε καφέ. «Λατρεύω να μαγειρεύω», μου αποκάλυψε ο Σπύρος Αρταβάνης-Τσάκωνας. «Με χαλαρώνει. Είμαι και καλοφαγάς –κοιλιόδουλο με λέει η γυναίκα μου– οπότε δεν αφήνω το θέμα του φαγητού στην τύχη. Φτιάχνω από γεμιστά και μουσακά μέχρι πολύπλοκα πιάτα της γαλλικής κουζίνας. Δεν ξέρω αν είμαι ο καλύτερος βιολόγος στον κόσμο, σίγουρα όμως είμαι ο Πολ Μποκίς της Μοριακής Βιολογίας!». Και η συνέντευξη έκλεισε με γέλια.

Οι σταθμοί του

1946

Γεννήθηκε στην Αθήνα.

1971

MSc στη Χημεία, Eidgenössische Technische Hochschule Zurίχης, Ελβετία.

1975

PhD στη Μοριακή Βιολογία, Πανεπιστήμιο Cambridge. Post Doc σε Μοριακή και Αναπτυξιακή Γενετική, Πανεπιστήμιο Βασιλείας και Πανεπιστήμιο Stanford.

1981

Επίκουρος και στη συνέχεια αναπληρωτής καθηγητής στο τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Yale.

Με την περιήγησή σας στο [kathimerini.gr](https://www.kathimerini.gr) αποδέχεστε την χρήση cookies.

Εντάξει!

Περισσότερες πληροφορίες εδώ. [_\(https://www.kathimerini.gr/terms-of-use\)_](https://www.kathimerini.gr/terms-of-use)

1998

Καθηγητής Κυτταρικής Βιολογίας Ιατρικής Σχολής του Harvard.

1999

Καθηγητής στο College de France, στην έδρα Γενετικής και Αναπτυξιακής Βιολογίας.

2000

Συνιδρυτής με τον Στέλιο Παπαδόπουλο του μη κερδοσκοπικού ιδρύματος Fondation Santé, ΗΠΑ.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ

Θεόδωρος Γεωργόπουλος στην «Κ»: Είναι αξιοθαύμαστοι οι οινοποιοί μας[\(/1057455/gallery/proswpa/geyma-me-thn-k/8eodwros-gewrgoroylos-sthn-k-einai-a3io8aymastoi-oi-oinopoioi-mas\)](/1057455/gallery/proswpa/geyma-me-thn-k/8eodwros-gewrgoroylos-sthn-k-einai-a3io8aymastoi-oi-oinopoioi-mas)

ΤΑΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Κατερίνα Βρανά στην «Κ»: Το χιούμορ είναι πολύ μεγάλο όπλο[\(/1055313/gallery/proswpa/geyma-me-thn-k/katerina-vrana-sthn-k-to-xiymor-einai-poly-megalo-oplo\)](/1055313/gallery/proswpa/geyma-me-thn-k/katerina-vrana-sthn-k-to-xiymor-einai-poly-megalo-oplo)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Μουσικός επίλογος και... καλωσόρισμα από την ΚΟΑ[\(/1057694/article/politismos/moysikh/moysikos-epilogos-kai-kalwsorisma-apo-thn-koa\)](/1057694/article/politismos/moysikh/moysikos-epilogos-kai-kalwsorisma-apo-thn-koa)**Ιστορίες από τη ζωή της γιαγιάς και του παππού**[\(/1057727/article/epikairothta/ellada/istories-apo-th-zwh-ths-giagias-kai-toy-pappoy\)](/1057727/article/epikairothta/ellada/istories-apo-th-zwh-ths-giagias-kai-toy-pappoy)

ΛΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ

Δεν τυπώσω. Πόστατε το περὶβάλλον.

Με την περιήγησή σας στο kathimerini.gr αποδέχεστε την χρήση cookies.

Περισσότερες πληροφορίες εδώ. [_\(https://www.kathimerini.gr/termsfuse\)](https://www.kathimerini.gr/termsfuse)

Εντάξει!